

DELA VSKA

PRAVICA

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Ishaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.50 — Cena: za 1 mesec Din 5.—, za četrta leta Din 15.—, za pol leta Din 30.—; za inozemstvo Din 7.— (mesečno) — Oglas. po dogovoru

Oglas, reklamacije in naročnina na upravo jugoslovanske tiskarne, Ko portalni oddelek, Poljanski nasip št. 2 — Rokopisi se ne vračajo

Misli
ob novem letu.

Celotna človeška družba preživlja krizo. V umetnosti padajo okovi zgolj zunanje forme in moč duha, ideja prodira ob silni kritiki starih formalistov. Znanost, ki je zadnjega pol stoletja trpela pod plitkim naturalizmom in malo-meščanskim ozkosrčnim negativizmom, si postavlja nove temelje, sproščena vsakega sovraštva do religije in obogatena po naukih božjih. Celo verstvo se otresa gole zunanje tradicionalnosti in teži po resničnem notranjem doživetju in splošnem poduhovljenju. Kriza povsod, a zraven že nastajanje novih oblik, utiranje novih potov.

Najhujša pa je kriza na političnem, gospodarskem in socialnem polju. Le žal, da je izgledov za novo, drugačno pravičnejšo življenje tako malo. Politika je danes vse, le to ne, kar bi morala biti: skrb za dobrobit vsega človeštva. Politika bi morala biti rezultat kulturnih, gospodarskih in socialnih pridobitev, a so v resnici vse te stvari odvisne od politike. Liberalno meščanska politika, ki danes vlada povsod v vseh državah, ne gradi, ampak ruši blagostanje človeka. Demokracija, ki nam jo je prinesla francoska revolucija, se je pod pritiskom kapitalizma, egoizma in mamozizma spremenila v najhujšo diktaturo nekaterih. In tem služijo hote ali ne hote politične stranke Evrope in zato taka gospodarska kriza, in taka socialna revščina. Politična linija ni: pomagati, dvigati, združevati, ampak: vladati, tlačiti in razdruževati.

V Jugoslaviji gotovo nismo med zapadnimi državami najboljši. Od nastanka države skozi vse desetletje smo se od prave, resnične demokracije oddaljevali mesto približevali.

Vidovdanska ustava, delo Pribičevića, diabola Jugoslavije, nas je razdelila ne po potrebi in ne radi koristi ljudstva, ampak radi vladeželjnosti samozaljubljenec in radi tega, da bi ljudstvo, zlasti delavstvo ne prišlo do svoje po resničnem stanju mu pripadajoče veljave. Deset let nam je pokazalo v vsej nagoti vso absurdnost in neživljensko našo ustavo pa tudi sistema, ki ga je k nam vsadila Pribičevićeva vladeželjnost za vsako ceno, absolutizem velesrbstva in demagogija radičevcev — tipičnih predstavnikov neljudske in kapitalistične politike v Jugoslaviji. V tem stanju in sistemu nedemokracije, demagoško-diktatorske, od tujih in domačih kapitalistov odvisne, sebe obožujoče, na silni sloneče politične moči — ni zboljšanja v gospodarstvu, še manj in nič pa na socialnem polju. Kakor je za delavstvo temno preteklo leto, tako malo svetla je zarja novega leta.

In ravno delavstvo ne sme nikdar obupati. Ne sme, ker ono ima moč v svoji organizaciji in ta moč bo prejalstev strla okove meščansko-kapitalistične politike in rešila gospodarsko, socialno in politično krizo z uveljavljenjem krščanskih, ljubezenskih načel večne Pravice. Delavci čisto dobro vemo, da so vsi poskusi od zgoraj za ozdravljenje splošne, posebej pa še stalne politične krize — brezuspešni, da so zgolj injekcije na smrt bolnemu, čisto dobro vemo, da ni ozdravljenja od zunaj, ampak le doma in od spodaj, od delavnega človeka. In to ozdravljenje nosimo mi z vso vero v zmago ljubezni in pravice. Novo leto bodi etapa v boljšo, pravično, resnično demokratično človeško družbo.

„Delavska založba.“

Bodočnost ima le ono, kar je resnično in še izrastlo iz zahtev duha in ljubezni in še iz potreb, ki jih ima vsak čas nekaj zase. In čudno je, da je tisto, ki je zahteva duš, najtežje izvedljivo; da mora prestati najtežjo borbo. Vzrok se mi zdi je v tem, ker vse življenjsko zadeva ob duhovne sile, ki so tako ekstremne v ljudeh, čeprav je na koncu našega pota skupen cilj.

V naših katoliških vrstah je že ves čas po vojni zaznamovati veliko agilnost, zlasti na področju organiziranja kat. slov. ljudstva bodisi striktno v organizacijah, bodisi v organizaciji, ki je najmočnejša: katoliškega časopisja. — Tiho in vendar že vidno vstaja nova idejna sila, ki si je naredila ime katoliška akcija, ki je skupna zadeva vseh katoličanov sveta brez ozira na politično in narodno pripadništvo, ki je nova križarska vojna vseh katoličanov, predvsem lajkov proti modernemu brezboštvu v dušah, v knjigi, v gledališču, kinu in drugod. Pozdravljamo zlasti tak nastop, ki prinaša osvobodjenje duš in čiste Kristove resnice v sedanjo družbo. Duh naj zakraljuje nad materijo in to sam duh Kristusov in njegove cerkve.

V odnosih življenja pa vstajajo za današnji čas tolike zahteve, da moramo katoličani se odločiti ali hočemo ostati napredni, ali ostanemo zgolj pri svojih sistemih. Brezdvomno je konkretno vprašanje delavstva in sploh odnosa članstva v današnji družbi tako pereče in za nas tako važno, da ga moramo na podlagi gornjih izvajanj, reševati zlasti mi katoličani. Ako je danes delavec zopet suženj modernega kapitalizma, ga more teh okov rešiti krščanstvo. Zgleda ima v svoji zgodovini dovolj. In edino krščanstvo bo tega zmoglo, ker bo šlo v svojih žrtvah in ljubezni — najdelj.

Zavedamo se pa, da nam marsikaj še manjka, da bi to mogli sprevesti v življenje. Utrditi in uglobiti je treba najprej to miselnost v naših dušah in naših srcih. Dr. Krek je hodil to ravno pot. On je gradil nove temelje nove družbe. Zato se usmerja novi rod na to pot, ki postaja skupna vsemu človeštvu. Ker mi pojmuemo krščanstvo za najširši pojem življenja, se zato zavedamo, da osnova nove družbe ne more biti brez tega neizbrisnega znamenja in zato gremo dalje kot dosedanjski in smo na odlični katoliški osnovi dozo-

reli v graditelje skupnega delavskega oz. delovnega občestva, ki je človečanski znak novega pokolenja. V tem je trdna osnovna linija našega gibanja, ki v opreki z lažjo in krivico, utira pot resnici in pravici v duše in v družbo, ki se poraja nova.

Glasniki tega katoliškega stremjenja so »Delavska pravica«, »Ogenj« in novoustanovljena knjižna matica »Delavska založba«. V njih raste in odmeva korak novega rodu. Nič ni tesnega, sovražnega — le trpka resnica na trpkih ustnicah in samaritanska ljubezen — ljubezen srca in delovni ljubezni. Značajka sedanjega dela je bilo oproščanje in osamosvojitve, kot so to vršili vsi pokretaši, delo bodočnosti pa je samostojna gradnja v dušah, ki željno čakajo zidarjev.

»Delavska založba« prevzema težavno nalogo posredovati knjige delavske orientacije v kršč. smislu. Doslej je izšel »Delavski koledarček 1929«, ki je skoroda razprodan in ima izrazito novo smer. Prihodnje leto bo izšla okrožnica Leona XIII.: Rerum novarum, s komentarjem našega odličnega kršč. soc. pisatelja in znanstvenika. V načrtih imamo nekaj književnih del, ki jih bo izdala »Delavska založba« sčasoma. — Idejno smo močni in bogati, pač pa nam primanjkuje gmotnih sredstev. Zadržana »D. Z.« ima že lepo število članstva, vendar gre naše stremljenje za tem, da postane vsak kršč. socialist njen član, da moremo nuditi, kar zahteva od nas nova doba: V prvi potrebi smo se obrnili za podporo na razne oblasti, a so vse ostale brez odgovora. Zato bomo znali tem bolj ceniti svoje prihranke in se zavedajmo, da bo iz kapljice krvi zrastle več življenjskih sil in da bo to delo sad lastnega truda in žrtev.

Delavci! Posvetite le svojim ustanovam vse sile in gmotno pomoč, da se bo mogel tudi kršč. delavec polnomočno uveljaviti ob svojem marksističnem tovarišu. Vsak nov pojav v delavskem svetu nam mora dati poguma in zbrati moči, da krščanski delavci uveljavimo sebe in svoja načela, kjer smo bili doslej brezbrizni ali prepuščali zgolj političnim stremljenjem.

Z delavskim tiskom je na pohodu osvobodjenje človeštva!

Krščansko delavstvo — krščanska kultura — krščanski tisk! K.

že marsikaka graja in kritika izrečena na rovaš nepoznanja razmer, radi nepoučenosti s strani članov, zato je tembolj potrebno, da si ta zavod prizadeva, da seznanj najširše kroge z nalogami, cilji in razmerami, v katerih živi bolniško in neugodno zavarovanje delavstva.

Demokracija
in socialno izenačenje.

»Ni demokracije brez socialnega izenačenja.« Tako je rekel Albert Thomas, direktor mednarodnega urada dela. In res je tako.

Demokracija je skupnost vseh državljanov sloneča na enakopravnosti vseh. Skupnost bi se morala notranje čutiti kot enota in kot vse obsegajoča hoteti le skupno dobro in to z vsemi močmi, pospeševati naznotraj in nazunaj. — Ali je pri nas demokracija uveljavljena v državi, v oblasti, v občini? Za upravo vseh teh skupnih zaednic je v zakonih pisana pravica vpliva najširših plasti ljudstva in predpisan način. Toda ta pravica je samo na papirju, do izraza ne more priti, ker je ovirana. Dejanske demokracije torej ni. Kje je tedaj vzrok, da je demokracija samo na papirju? V tem, ker so vsi ljudje sicer politično enakopravni, socialno pa razbiti po gospodarskem sistemu v dva razreda: razred izkoriščanih in razred izkoriščevalcev. Kako naj tedaj iz te razbitosti nastane dejansko kaka skupnost in sploh volja kako skupnost hoteti.

Dokler vlada ta razkosanost, se delovni razred ne more čutiti svobodnega, ampak se čuti in je utesnjen po družabni obliki, ki sicer nosi zunaj sveta napis: svoboda, ki pa vzbuja v zatiranih trpkost, zagrenjenost in zaničevanje. Nezanimanje in brezbriznost za javne zadeve je najmanjša, sovražnost napram vsem oblikam in katerimkoli predstavništvom »skupnosti« pa najhujša posledica tega. Mar je še komu vse to nerazumljivo?

Zato pa je vse govorjenje o neki demokraciji popolnoma prazno in le pesek v oči.

Pri gospodarski neenakosti politična enakopravnost ne pomeni prav nič za tistega, ki ima samo svoje roke in voljo do dela. Danes demokracije ni. Delovni razred jo bo moral šele ustvariti. Marsikaj bi bilo drugače, ako bi mase lahko govorile tako kot ne morejo.

Naročnikom,

ki nam dolgujejo naročnino za november in december, smo priložili danes položnice. — Prosimo, da nam vsak poleg zaostanka nakaže naročnino vsaj še za en, oziroma za dva meseca naprej. Skupno torej 15 dinarjev. Mnogo dela in stroškov pa nam prihrani, kdor nakaže naročnino za tri meseca naprej. Naročnikom pa, ki nam dolgujejo naročnino za več kot dva meseca nazaj, smo poslali opomine in položnice v kuvertah. Te še prav posebno prosimo, da nam nemudoma nakažejo na opominu nakazani znesek, da jim ne bo treba lista ustaviti. — Uprava.

Nov predsednik centroma. Po odstopu dosedanjega predsednika dr. Marxa, se je vnel v stranki hud boj za njegovo mesto. Imenovali so se najpogosteje kandidature Stegerwald, Wirth, nekateri so bili za gerentstvo treh. Zadnji strankin zbor je prinesel razčiščenje. Prelat dr. Kaas je dobil 184 glasov, Stegerwald 42, Joss 93. S tem je bil prvi izvoljen z neznamno manjšino. Zbor je bil buren. Kršč. strok. organizacije so z izidom nezadovoljne, ravno tako njeni delegati.

Zaupanje zavarovancev do zavarovanja.

Prav posebno mesto zavzema v vsem kompleksu vprašanj, tičočih se delavskega zavarovanja, vprašanje zaupanja delavstva do tega zavarovanja in njega sililcev. (Mnogo resničnih dejstev je bilo povedanih tudi glede tega v »Del. Pravici« v članku »Okrožni urad in podeželsko delavstvo.«) Saj je vendar več kot gotovo, da mora biti centralna ideja zavarovanja, pomagati delavcem v času, ko je gospodarstvo izčrpalo njegovo fizično moč in ga vrglo proč, ne da bi mu prej bila od te strani zagotovljena sredstva za nadaljnje življenje in da bi se mu stalo ob času nezgode in bolezni ob strani. Delavsko zavarovanje je tako pri današnjem gospodarskem sistemu le neko nadomestilo za posebno izplačilo delavcu, ki bi mu v takih slučajih bilo na razpolago od strani podjetja, kjer je bil zaposlen.

Tako pa ima naše zavarovanje silno nalogo, ker je postalo najnujnejša življenjska potreba vsega delavstva in namješčenstva in s tem skoro polovica vsega našega ljudstva. Da pa zamore te

naloge res vršiti, je samo posebi razumljivo, da je to nemogoče brez zaupanja prizadetih.

Dasi se mnogo govori o dajtvah in podobnem od strani našega zavarovanja in se o tem tudi piše, kljub temu med delavstvom ni tistega zaupanja do teh institucij, ki ga te rabijo, dasi ima delavstvo v njih svoja zastopstva. Tudi je značilno, da se mnogo manj pritožujejo zavarovanci čez višino dajatev, kakor pa je pritožb proti postopanju nekaterih zdravnikov z zavarovanci.

Gotovo bi bilo docela napačno ne upoštevati vseh težkoč in zaprek, ki jih imajo vse te institucije pri svojem delu spričo današnjega položaja. Ne to! So pa temu nasproti dogodki in običaji, ki morajo vzbujati vtis nekake birokratičije in površnosti pri ravnanju z zavarovanci. Taki posamezni slučajji so ono, kar najbolj izpodkopava tako potrebno zaupanje delavstva in nameščenstva do socialnega zavarovanja.

Dolžnost uprave tega važnega delavskega zavoda je zategadelj, pa posveča tudi takim posameznostim, ki bi znale škodovati zaupanju s strani članstva, veliko pažnjo. Brez dvoma je bila

Pridobivaj novih članov za Jugoslovansko strok. zvezo!

Jugoslovanska strokovna zveza.

Iz centrale. Tovarišem, ki se bodo hoteli v katerikoli zadevi pritožiti na sodišče delavskega zavarovanja, bo od sedaj naprej dajala Delavska zbornica svojega zastopnika brezplačno. Zato naj se vsi tovariši, ki imajo namen in voljo po sodni poti izterjati svoje pravice, zglašajo v Jugoslovanski strokovni zvezi, ki bo dalje ukrepala. To pa je treba storiti pravočasno, da je možno zbrati vse potrebno gradivo, kakor tudi da se vsakemu predoči zakonske predpise.

Kovinarji

Jesenice. Pri KID se je delavstvo po zadnjem žičarskem dogodku začelo vse v drugi smeri gibati. Zdravo je to vse v toliko, kolikor ima pravega pomena, nikakor pretirane iluzije. Delavstvo se je začelo močno organizirati. Z veliko gesto zapisati v kak list o malomeščanskih brezrazrednih strokovnih organizacijah, sam svojo organizacijo pa poviševati, češ naša je prava borbena, ne drži. Vreči med mase »kdo ne bo z nami, bo šel na cesto, mi smo v stanu delavstvu priboriti na uspeh, drug nikdo, je utopi-ja, katero so socialisti v Jesenic je enkrat preboleli. Toliko smo pa njihovi prijatelji, da jim tega sedaj ne privoščimo, ker je treba stvarnosti, zato hladno kri in usmerjeno delo, katero bo vse z vso žilavostjo in energijo podpiralo.

Sedaj so začeli socialisti po obratih ustanavljati sekcije v okviru SMRJ. Zato bi jih trebalo vprašati, ali je to na mestu? Ko so v letih 1919-23 z vso vnemo pobijali, če si je hotel posamezen oddelek kaj priboriti, češ za vse velja enaka borba, vsi imamo enake želodce, in ko so hoteli nekateri profesionalisti sekcijo, je bil prvi glavni zaupnik socialist, ki je to preprečil. A d a n e s ?

Mi mislimo, da ne kaže prave poti delavstvu tisti, ki vedno govori o enotnosti, sam v sebi je pa razkrojen. V tem smislu bi trebalo Marksistom združevanja, pri čemur bi bilo več uspeha, kajti ravno oni v svoji razkrojenosti so odgovorni za rožnati položaj jugoslovanskega delavstva. Medtem, ko smo na njihovih shodih, tudi v Sloveniji, slišali pred leti, na jugu pa še danes (in tudi v Sloveniji še danes, op. ur.) ko se obmetavajo razne grupe z meščanskimi podreptki in priveski, jim pač moremo želeči, da napravijo najprej red pri sebi, da bomo vedeli katera grupa je meščanska.

Dalje se govori o srednjeevropskem železnem trustu ter o potrebi močne fronte delavstva proti njemu, česar se tudi mi v polni meri zavedamo. Mi smo vključeni v svoji strokovni internacionali Utrecht in ta gleda z bistrim očesom na to gibanje, zato imamo mi enake tendence pri tem kot socialisti amsterdamske internacionale, če ne še bolj stvarne kot oni. Da pariramo trustove mahinacije, mora pa delavstvo najprej prenehati z razprtijami v svojem krogu in krepko delati vsak po svojih močeh. Kolovodje jeseniških socialistov pa niso take sorte ljudje. Govorjenje o neki edini zveličavni strokovni organizaciji kot jo imajo je-

seniški socialisti je frazarenje in o tem rajši molčimo, ker vemo, da bosta poštenost in stvarno delo obvladala.

Ko je letos obiskal kongres naše internacionale v Monakovem ravnatelj »Mednarodne urada dela« Albert Thomas, star politični vodja marksistov, je v svojem pozdravnem govoru med drugimi tudi tole:

Vi ste krščanski socialisti. Jaz pripadam drugemu svetovnemu nazoru, ali z opravičenostjo smem in moram reči, vsak trenutek, odkar sem imel priliko v teh osmih letih skupnega dela z vami, nismo delali tega pač v duhu znosljivosti ampak navdušeno z živo vero v uresničenje naših skupnih idealov. Krščansko socialistične strokovne organizacije so v preteklih letih internacionalno kot tudi v raznih državah pokazale, kako nam pozitivno in v resnici morejo pomagati. Tako star svetovnoznan marksist Govoriti o tem še naprej je odveč. Samo tudi jeseniški patentirani razredni borci, bi lahko malo posnemali, kaj pravijo njihove glave.

Jesenice. Prihodnji mesec se bodo vršile volitve obratnih zaupnikov pri KID. Naša skupina je postavila listo mož, katerim lahko zaupamo. Vemo pa, da so vsake delavske volitve velikega pomena, za nas še v posebni meri. Izkušnje so nas že izučile. Ako bi delavstvo pri KID dobro premislilo položaj, bi ne nasledilo frazam in namazanim jezikom, ki zabavljajo vsevprek. Politika, vera, Cerkev, KID, delavstvo, to jim je vseeno in vse skupaj mečejo v eno »kastrol« kot mleko pa fižol. Politika je danes nujno slaba ali pa za nič za delavstvo, ker danes vsako politiko diktira vlada-joča buržuazija, ki sloni na materializmu in brezboštvo, kateremu pripadajo vsi naši nasprotniki. — Strokovna organizacija mora biti prosta vseh spon politike, nikakor pa ne more prepovedati svojim članom se politično udejstvovati. Zato ima politika svoj delokrog, kakor tudi stroka, kar pa preradi naši social demokrati vse skupaj zmešajo. Za nje je to morebiti merodajno, a za nas ni in ne sme biti. Iz strokovne borbe izhajajo obratni zaupniki, zato je treba postaviti zrcel može. Da je danes delo obratnih zaupnikov odvisno od strokovnih organizacij ni treba, da bi omenjali, kajti le v močni strokovni organizaciji je močan obratni zaupnik. Da so naši bivši izvoljeni zaupniki naše skupine storili vse, kar je bilo v njihovi in naši moči, je gotovo, zato se očitanja ne bojimo pred nikomur. Zato je dolžnost vsakega člana naše skupine, da dela na to, da bomo izšli močni iz tega volivnega boja, ker čim več moči, tem lažje delo.

Železničarski vestnik

Veselo in srečneje novo leto 1929 želi vsem članom in prijateljem načelstvo Prometne zveze.

Lep uspeh. Kakor smo že zadnjič poročali, je uprava v svrhu pomanjkanja kreditov nameravala po božiču reducirati delovne dneve od 6 na 4 dni

tedensko. Na našo intervencijo je Jugoslovanski klub zastavil vse sile, da se tudi za ta primanjkljaj najdejo potrebni krediti. Želi smo torej uspeh. Direkcija je obvestila vse edince, da se bo tudi v naprej delalo po 6 dni tedensko, kar je tudi edinole pravično. Tako smo preprečili grozečo katastrofo, ki je pretila delavstvu.

Tolmačenje čl. 93. Zakona o drž. prom. osebju pod naslovom »službenih let«. Ministrstvo za promet je z odlokom M. S. št. 19.170 dalo v tej zadevi sledeče pojasnilo: »Za presojo tega vprašanja je merodajen samo čl. 93. in 211. zakona o drž. prom. osebju. Po tem se ima računati za letni odmor samo ona služba, katera je uslužbencu pripoznana v stopnji osnovne plače.« (Služb. Novine št. 24 z dne 15. dec. 1928.)

Pojasnilo o trajanju boleznj po čl. 95. zakona o drž. prom. osebju. Ker so različna službena mesta neenako postopala v smislu gornjega člena, je ministrstvo za promet z odlokom št. 16.993 z dne 23. novembra 1928 izdalo nastopno pojasnilo: »Čl. 118., točka 1, zakona o drž. prom. osebju načelno trdi, da služba preneha, če postane uslužbenec duševno ali telesno nesposoben za službo. Iz tega sledi, da, ako se potrdi uslužbenčeva duševna ali telesna nesposobnost, da mu po zakonu preneha služba. Točka 2, čl. 118. tega zakona, ki je pa ločena od točke 1, pa pravi, da služba preneha, ako nastopi slučaj iz čl. 95. železniškega zakona in to 12 za stalne in 6 mesecev začasne uslužbenec. Začasnim uslužbencem se šestmesečna doba bolehanja še lahko podaljša za nadaljnjih 6 mesecev, ako je bolezen nastala pri vršitvi službe. Po tem je jasno, da ima stalni uslužbenec pravico do največ 12 mesecev prejemati svojo redno plačo. Beseda »največ« se nanaša na rok, doklej bolnemu uslužbencu pripadajo prejemki, ne pravi pa nikjer, da se ta rok more zmanjšati, ker ima uslužbenec pravico na vse prejemke za dobo 12 mesecev. To se potrjuje tudi iz drugega odstavka čl. 95., kjer pri šestmesečnem bolehanju ni besede »največ«. Prekinitev bolehanja za nekoliko dni z namenom, si gornji rok podaljšati in jasne odredbe o bolehanju izigrati, ni dopuščeno in po izteku gornjega roka avtomatski preneha služba, če prav bi odlok o tem došel pozneje.«

Povračilo škode in nagrade za preprečene poškodbe vozov. Direkcija drž. žel. v Ljubljani je z razpisom št. 152/II 1928 sporočila službenim mestom sledeče: »Nesreče vsake vrste se v zadnjem času ponavljajo v velikem številu in skoraj ni dneva, v katerem se ne bi zgodilo več nesreč. Puščanje vlakov na zasedeni tir, trčenja, oplaznjenja in poškodbe vozil sploh se dogajajo tako izredno pogosto le vsled tega, ker železniško osebje pri izvrševanju svoje službe ne vodi računa o varnosti prometa in varnosti žel. imovine ter žel. upravi zaupane privat. lastnine, temveč opravlja svojo službo skrajno vestno in pazljivo. Po naredbi Generalne direkcije št. 62.360 od 24. avg. t. l. se mora v vsa-

kem slučaju, ako se pri preiskavi nezgod, odnosno poškodbe žel. materijala ugotovi, da je zlonamernost ali nemarnost in nevestnost uslužbencev povzročila škodo, predpisati krivcem po čl. 83. zakona o drž. prom. osebju eventualno celotno povračilo nastale škode. To sredstvo bo treba uporabiti, ker izgleda, da običajne administrativne kazni ne zaležejo. V citirani naredbi pa je Generalna direkcija tudi sporočila, da bo interesirano osebje gotovih postaj nagradila od časa do časa, ako se ugotovi, da je pri manevrisanju udeleženo osebje — z vestnim vršenjem svoje službe ter upoštevanjem, da se žel. in privatna lastnina obvaruje škode, izvršilo svoje delo v interesu uprave, to je brez nezgod in večjih poškodb. O vsebini tega razpisa je dokazno obvestiti vse osebje. Direktor: Inž. D. Knežević I. r.

Vsem skupinam in plačilnicam Prometne zveze. Po sklepu načelstva Prometne zveze dne 20. t. m. se bo vršil v nedeljo, 20. januarja, v Mariboru na Koroški cesti ob 10 dopoldne redni občni zbor centrale. Opozarjamo že danes vse delegate na ta občni zbor, da si službo tako uredijo, da bodo lahko prisotni. Dnevni red objavimo prihodnjič. — Načelstvo.

Mariborsko okrožje

Okrajni cestarji. V ponedeljek, dne 31. t. m. se bo vršil važen sestanek okraj-sobi na Koroški cesti št. 1. Na dnevnih cestarjev ob 9 dopoldne v društveni nem redu je poročilo o novi uredbi, ki jo je sprejel mariborski oblastni odbor. Prosimo, da se tega sestanka vsi udeležite. — Odbor.

LESNI DELAVCI.

Bohinjska Bistrica. Dovolj mi tovariš urednik, da še jaz spregovorim par besedi k zadnjemu članku, ki je izšel v »Delavski Pravici«, kjer se neki tovariš pritožuje, kako se postopa z delavci, ki so zavarovani pri okrožnem uradu. Je pač res, kar trdi ta pisec, da bi večji del teh ordinacij lahko opravili tudi občinski tajniki, ker v mnogih slučajih se izpopolni samo bolniški list in ordinacija je končana. Mnogokrat sem že razmišljal, ali se samo meni tako godi, sedaj pa vidim, da nas je več takih, za katere tudi v času boleznj ni pravic, kaj še sočustvovanja.

Pa še nekaj mi je na srečo. Ali ima okrožni urad toliko moči, da na primer, ako podjetnik sili delavca, da sklene protizakonito pogodbo, namreč tako, da delavec nosi vse stroške zavarovanja, podjetnik pa nič, ali bi se dala dotična svota izterjati od podjetnika? Ker vem za več takih slučajev, bi bil rad na jasnem, kaj naj ukrene delavstvo, ki je tako izkoriščano. V mnogih slučajih je delavstvo prenikzo zavarovano ali pa sploh ni. Govoril sem o tem že z uradniki ekspoziture, a ti pravijo, da naj naznamo vsak tak slučaj. Reči je to lahko, narediti težje, kajti vsak tak delavec zgubi takoj delo, sčasoma ga proglasijo vsi podjetniki za zločinca in ne dobiš nikjer dela. Moje skromno mnenje pa je, da bi to kontrolo veliko lažje vršil nadzornik

Atom:

Pogrešana taktika.

(Misli krščanskega socialista.)

»Bistveni pogoj obstanka in vlade meščanskega razreda je kopičenje bogastva v rokah posameznikov, tvorba in množitev kapitala; pogoj kapitala je mezdno delo. Mezdno delo sloni izključno na medsebojni konkurenciji delavcev. Industrijska napredek, ki mu načeluje brez volje in brez odporne sile znana buržoazija, postavlja namesto osamljenja delavcev po konkurenciji njih revolucionarno združevanje. Z razvojem veleindustrije znanjkuje buržoaziji pod nogami podlaga, na kateri proizvajajo in si prisvajajo produkte. Sama si ustvarja lastnega grobarja. Nje propad in zmaga proletariata sta neizogibna.« Tako Marks.

In če vprašamo, kdo je tisti grobar, ki si ga po njegovem naziranju buržoazija sama ustvarja, tedaj nam odgovarja: »Trgovske krize so to, ki v svojem periodičnem ponavljanju spravljajo vso meščansko družbo v vedno večjo nevarnost. V trgovskih krizah se priučijo ne le množina izdelanih produktov, temveč ponavadi tudi del proizvajalnih. V teh krizah izbruhne družabna epidemija, prejšnjim dobam docela neznan epide-

mija nadprodukcije«. Razvidno je iz tega, da je bil Marks trdno prepričan, da je proces prehoda kapitalizma v socializem neizogiben ter ima v sebi elementaren značaj, to se pravi: kapitalizem se mora po nujnih zakonih ekonomskega razvoja sam ubiti, neodvisno od človeške volje, neodvisno od organiziranih socialnih slojev.

Proti koncu svojega komunističnega manifesta pa trdi drugače. »Komunisti«, tako pravi, »zaničujejo vsako prikrivanje svojih nazorov in namer. Odkrito izjavljajo, da se njihovi cilji morejo doseči le po nasilnem prevratu vsega sedanjega družabnega reda. Naj trepetejejo vladajoči razredi pred komunistično revolucijo. Proletarci izgube v njej le svoje verige, pridobe pa si ž njo svet.« Tu pa Marks uči, da mora biti prehod iz kapitalizma v socializem ustvarjen le po zavestnem in sicer nasilnem prevratu vsega družabnega reda, ki ga ima proizvesti izkoriščani proletarijat.

Oboje ne more biti resnično. Če vodi ekonomski razvoj sam brez človeške zavestne pomoči do zmagoslavja proletariata nad kapitalistično družbo, čemu naj se potem delavci bore in tratijo moči za nekaj, kar bo samo od sebe prišlo? Vidi se iz tega, da si Marks sam ni bil na jasnem glede svoje taktike; in na jasnem

si niso bili in si niso tudi njegovi privrženci.

Zgodovina gospodarskega življenja nam kaže, da se Marksova napoved, da se bodo ponavljale vedno pogostejše krize, ki se bodo končale s kronično krizo, s koncem kapitalistične produkcije, ni uresničila. Nobenega razloga ni za misel, da bo kapitalizem sam propadel, uničiti ga bo morala le zavedna človeška volja, uničiti ga bo moral od kapitala izkoriščani proletarijat.

Pravtako nesmiselno in brez podlage je tudi upanje na revolucijo ozir. na generalni štrajk, ki naj bi po naziranju nekaterih isto povzročil. Ako bi naj generalni štrajk sploh vsega delavstva dosegel svoj cilj, to je, prevrat družabnega reda, bi morali biti predvsem vsi delavci, ki bi štrajk nastopili biti o cilju na jasnem, ki ga hočejo doseči, in ta cilj mora biti jasen in v bližnji bodočnosti izpeljiv, kar pa beseda »prevrat družabnega reda nikakor ni. Treba bi bilo dalje javno mnenje, vsaj večji del javnega mnenja prepričati o pravilnosti in korektnosti tega cilja, kar je pa zopet zelo problematično. To so privrženci Marksovi tudi sami uvideli, zato takoj, kakor hitro jim kdo očita, da pripravljajo revolucijo, izjavljajo, da besede revolucije ne umevajo v pravem ampak le v preneše-

nem pomenu. Oni, da pač zahtevajo spremembo krivičnega družabnega reda in sicer radikalno spremembo, kako se pa to zgodi, to je postranska stvar, bodisi mirnim ali nasilnim putem. Zato se vedno bolj hote ali nehoče vračajo k našemu krščanskosocialistnemu programu, ki pravi, da bo osnova nove družbe dolga vrsta reform, ki se bodo le polagoma druga za drugo izvedle. Nesmiselno je pričakovanje, da se bo kapitalizem kar čez noč po proletarski revoluciji spremenil v socializem. Treba ču tudi dolgotrajne predizobrazbe ljudi, predno bodo zreli za novo družbo. Novi red se ne da ustvariti s silo. Tudi ko bi znal odpor buržoazije v kaki krizi proletarijat v revolucijo, bi to nič ne pomagalo, ko ne bi proletarijat poprej z dolgim trdom in delom razvil svoje strokovne organizacije in se naučil rabiti moč. Tudi tisti, ki devajo osvojitve politične moči na prvo mesto, priznavajo, da se bo mogla nova družba potem le polagoma uresničiti. Tudi revolucija, kakor nam kaže revolucija v Rusiji, more biti le uvod za evolucijo. Delavstvo se mora samo vzgajati in organizirati in sicer ne z besedami, temveč z delom, gibanjem in življenjem. Resnična je ta beseda Marksova: Proletarci vseh dežel, združite se! O tem prihodnjič več.

bólnikov. Njega ne bi mogel vreči na cesto noben podjetnik. Zvedel bi pa pač lahko od delavcev koliko zaslužijo na dan in za koliko je zavarovan vsak posamezni. Delavstvo Slovenije, zlasti lesno in gozdno delavstvo, zbudi se vsaj zdaj ob novem letu! Skleni, da ne boš več tako brezbržno! Organiziraj se tam, kjer imajo res srce zate ob vsaki priliki ne samo ob času volitev. Saj druge organizacije se spomnijo na lesno delavstvo le takrat, kadar gre za mandate.

drugače pa pozabijo na nas najbednejše med bednimi. Jugoslovanska strokovna zveza, do tebe ima lesno delavstvo še zaupanje, ne obetaš nam raja na zemlji pač pa se boriš kolikor je v danih razmerah mogoče. Drugi so obetali raj, toda je izginil, ostale so samo vice, a nikogar ni od tistih pridigarjev, da bi nam podal vsaj čašo mirze vode. Srečno in veselo novo leto vsem tovarišem Slovenije želi krščanski socialist iz Bohinja.

Mezdni boj v Nemčiji — kšeft?

(Pismo »Delavski Pravici« z Westfalskega.)

Veliki mezdni boj, kateremu moremo po vojni primerjati le še veliki angleški rudarski štrajk pred leti, je bil 4. decembra končan. Zopetni pogon obratov je v polnem teku, da pa bo zopet vse v starem tiru in zaposlenosti, bo trajalo še nekaj tednov. V doglednem času se pričakuje tudi razsodbe notranjega ministra Severinga (socialdemokrat), ki je že bil med tem v revirju, da odda svojo vizitko, kakor pišejo tukajšnji delavski listi in da se informira o položaju na licu mesta. S to razsodbo bodo določeni novi delovni pogoji.

Bilanca štiritedenskega »divjega« izprtja je precej čudna. Konec boja in njega značilnosti povsem odgovarjajo vrednosti, za katero je ves ta čas kockala težka industrija. Državna vlada je po brezuspešnih prizadevanjih predsednika deželne vlade v Düsseldorfu, da spravi obe strani, sama vzela v roke vso stvar in povabila za petek 30. novembra zastopnike strokovnih organizacij in industrije v Berlin in zahtevala od obeh strani, da se podvržeta brezpogojno novi razsodbi osebe, ki uživa obojestransko zaupanje. Ta oseba naj bi bil notranji minister Severing. Industrijalci so bili takoj za to, med tem ko so si kovinarske strokovne organizacije pridržale odgovor do 2. decembra. Shodi in zborovanja kovinarjev so na to skoraj soglasno odobrili postopanje organizacij in tudi predlog, da se podvržejo razsodbi notranjega ministra.

Tukajšnji delavski listi pišejo o vsej stvari precej različno. Vsi pa priobčujejo bilanco enomesečnega boja, ki pa tudi niso vse prav enake. V prvi vrsti moramo vedeti dimenzije, ki jih je borba zavzela. Od 1. novembra do 4. decembra je moralo »fajrati« 200 do 250.000 delavcev. To se pravi, da se ni delalo 6 milijonov delovnih dni oziroma 50 milijonov delovnih ur in se tudi ni — zaslužilo. To je točno toliko zgubljenih delovnih dni kot leta 1927. v vseh štrajkih in izprtjih v celi Nemčiji. Človek bi mislil, predočujoč si vse to, da je v tem boju tudi za nekaj šlo. Iz sledečega bomo pa morda razvideli nasprotno.

Razsodba, na katero so odgovorili kapitalisti z »divjim« izprtjem (vsi delavski listi ga tako označujejo), je predvidevala zvišanje mezd za 3 do 4%. V celoti je torej šlo za največ 30 milijonov mark letno (ali okroglo 400 milijonov dinarjev). V resnici pa ni šlo niti za toliko, kajti podjetniki se dejansko niso

branili povišanja v splošnem, ampak le onega v smislu razsodbe. In za teh 30 milijonov mark je bila pokonci cela Nemčija. Največ pa so radi te razmeroma kapitalne vsote trpeli kovinarji — delavci sami in njih družine. Ako bi se v celem mesecu novemburu delalo kot običajno, bi delavci zaslužili najmanj svojih 45 do 50 milijonov mark. To je zgubljeno. Na tem tudi nič ne spremeni dejstvo, da delavci sicer brez zaslužka zbog podpor niso bili brez vseh sredstev. Podpore pa so se izplačevale skoro le v taki meri, da je bilo za najnujnejše. Te pa niso nikak prvotni zaslužek, ampak odtegljaji, ki jih je bilo treba preje plačati. Isto je z državnimi podporami, ki so šle iz davčnih dohodkov. Vseh podpor od strani strokovnih organizacij, države, občin in cerkvenih zbirak, je bilo okoli 20 milijonov. Torej je bilo delavstvo z vsemi življenjskimi potrebščinami na slabšem za najmanj 30 milijonov. V splošnem je torej šlo v izgubo na strani delavstva najmanj svojih 70 milijonov mark (950 milijonov Din). To so številke škode, ki so že kar na dlani. Pri tem pa so bili prizadeži delavci drugih strok; pa ne samo delavci, predvsem mali trgovci, posebno oni z manufakturo, pohištvom, obutvijo in podobnimi stvarmi. Kupna moč delavstva-kovinarjev je, kakor smo zgoraj videli, padla od 50 na 20 milijonov mark, trgovci so pa prodali še dosti manj. Pa tudi obrt je bila težko prizadeta.

Pa pogledjmo še malo, kakšna je na drugi strani bilanca industrije. Izračunali so že, da je šlo samo na obratih v industrijo vložena kapitala v nič najmanj 12 milijonov mark. Kapital se mora naravno obrestovati tudi, ako se ne producira. To zahtevajo banke, finančniki. Plače uradništva vseh gospodov ali rektorjev, ki so ta čas seveda skozi delali, koliko seveda produktivno, je vprašanje, tudi znesejo lepe milijone. Koliko je pa še stala obustavitve obratov in sedaj zopetni pogon, četudi ostane odprto. Vsi ti stroški gotovo znesejo več kot pa, ako bi se delavstvu zvišale plače za 20 milijonov letno. Ali pa so morda podjetniki po svojih ravnateljih vse to že prej pred začetkom dobro pre kalkulirali? Ako so, potem morajo biti razlogi, da so šli kapitalisti v borbo, čisto drugi kot pa tisti, ki so jih razkladali po svojih časopisih. To časopisje namreč sedaj odločno zanikava, da bi se hoteli in-

dustriji boriti proti našemu razsojanju mezdnih sporov in sploh proti delavskemu pravu. Delavska javnost je bila do slej skozi pod vtisom, da hočejo ti kapitalistični mogotci na ta način vzeti delavstvu vse njegove pravne pridobitve od revolucije sem, predvsem pa, da bi upropastili to ustanovo delavskega prava, namreč razsojanje sporov po državnih instancah in obveznost razsodb. Mišljenje med delavstvom pa se zadnji čas že preobrača. Tu morajo biti drugi razlogi. Kateri?

Neki tukajšnji list je priobčil prav zanimiva razkritja, ki so šla med delavstvo kot blisk. Drugi dan so o tem pisali že berlinski delavski listi. Znano je namreč, da je vsa nemška težka železna in jeklarska industrija kot članica mednarodnega trusta vezana na določila pogodbe, ki je temelj temu trustu, v katerem so poleg Nemčije še Francija, Belgija, Luksemburška in Saarsko ozemlje. Produkcija vseh teh industrij naj znaša 100%, potem sme producirati Nemčija od tega 43, Francija 31, Belgija 11,50, ostali dve skupaj pa 14%. Določeno pa je tudi, da mora tista industrija, ki prekorači določeno ji kvoto, plačati v trustovo kaso od vsake tone več produkcije neko globo. Nasprotno pa dobiva industrija, ki ne dosega svoje kvote, iz te skupne kase izplačano vso razliko. Tako je nemška industrija pred tem izprtjem znatno čez kvoto producirala, med tem ko francoska svoje kvote ni dosegala. Tako je nemška industrija producirala v tromesečju januar—marec 1920 1 milijon ton več, francoska je pa za 140.000 ton zaostajala za svojo kvoto. Nemški kapitalisti so morali tako plačevati v trustovo kaso težke milijone, francoski so jih pa ven vlekli. Nemška industrija je že leta 1927. plačala v to kaso nad 7 milijonov dolarjev, Francozi so pa potegnili ven 6 milijonov dolarjev. V zadnjem času je pa konjunktura začela nekam pešati, globe so bile precejšnje, zaloge so se pa vedno večale. Kaj jim je torej bolj prav prišlo kot izprtje delavstva, ko jim je poleg njih profitarjev želja tudi politika narekovala tako taktiko. S tem so si vsekakor »prihranili« plačevanje glob. Domači pa tudi inozemski trg se je pri tem izpraznil, da se bo sedaj lahko produciralo s polno paro in pri stalnih cenah tudi še z mnogo večjim profitom kot prej. Misliji je vsekakor tudi na to, da so med tem ti kapitalistični profitarji vlekli iz trustove blagajne še težke milijone — radi svojega nedela.

Ako torej vzamemo vso stvar tako, tedaj izgleda bilanca spora na strani industrije gotovo vse drugače. Celotno treznomisleč človek se ne more ubraniti vtisa, da je bilo to izprtje — masten kšeft. Zato, da so mogli nekateri kapitalistični mogotci brez dela vleči profite, je moralo 250.000 kovinarjev napol stradati, napol pa živeti na stroške drugega delovnega ljudstva. Tako so kapitalistični industrijalci prevladali riziko konjunktura na rame kovinarjev in vsega nemškega delovnega ljudstva. To je kapitalistični moloh, kapitalizem — krvošes. In vlada demokratične republike

Nemčije je skoro brez moči napram tem kapitalističnim magnatom. Uprli so se razsodbi zastopnika države in pljunili na zakon, in delavstvo izprli. Pa kaj je mogla država? Podpirati je morala izprto delavstvo. In tudi katoliški škofje so morali tako indirektno služiti ciljem teh nesramnih profitarjev, ko so morali zbirati prispevke za izprto stradajoče delavstvo. Tako tudi protestanti in občine. In strokovne organizacije, ta močna proletarska bramba, so izpraznile svoje blagajne do dna. Te so res dale svojim članom skoro vse, kar so izgubili pri plačah radi izprtja. Njih ugled je v tem času zrastle med delavstvom prav gotovo do 100%. Sedaj so videli, kaj je organizacija. Precej jih je bilo pred mesecem neorganiziranih in vsi ti so bili za časa izprtja navezani samo na podporo javnosti, sedaj pa trumoma pristopajo k strokovni organizaciji.

Vi tovariši in tovarišice v naši Sloveniji imate težko pojma, kaj je bilo vse v teh 4 tednih v tukajšnjih delavskih revirjih. Se niti ne da vsega povedati. Marsikaj bi vam še lahko navedel. Gornje sem predvsem zato, da vidite, kako smo mi tu vse bolj internacionalno in »en gros« izkoriščani. Res je huda doma, vem. Povsod imate praske in prepire, na Jesenicah, v Goričanah in v Vevčah, v Titanu in v steklarnah zagorskih in hrastniških itd., toda ste vsaj doma; vsaj zdi se mi, da bi čutil, ko bi bil kje pri KID, da sem vsaj malo doma. Tu pa smo popolni tuji. Najboljše prijatelje imaš še v Strokovni zvezi krščanskih kovinarjev. Tu imamo res močno organizacijo, jako zaščito. Naša strokovna organizacija tam doma se niti primerjati ne da z našo, kje je JSZ, kje šele Strokovna komisija, da ne govorim o pešici narodnjakov.

Prav sedajle čitam naš strokovni list »Der Deutsche Metallarbeiter« Nemški kovinar (izhaja v nad 70.000 izvodih), ki pravi z ozirom na končani boj v uvodniku: »Pri vsej nujni potrebi, da obdržimo trdno v mislih vse dogodke v tem konfliktu i gospodarskega, i pravnega značaja, se nam vendar zdi bolj potrebno, da se pripravimo za bodočnost in naravnomo svoje misli in svojo voljo na to, da za dogleden čas onemogočimo vsak tak konflikt ali vsaj konflikt, ki naj bi potekal na način kot ta zadnji in vsakega omejimo na čim najkrajšo dobo. To pa bo mogoče le z močno strokovno organizacijo. To se nam zdi važnejše, kot pa morda danes iznašati pripombe, na kateri strani so bile v teh štirih tednih boja storjene napake, ki niso jemale v poštev pozicije kovinarjev z ozirom na njihovo pravno stališče in javnega mnenja.« Tako upamo, da bo sedaj življenje zopet teklo naprej kot običajno.

VERUJMO V USPEHE!

Reči moram, da si nisem nikdar belil glave o bližnjih in bodočih uspehih raznih idealnih stremljenj, o katerih resničnosti, upravičenosti, zdravju in svetosti sem bil prepričan. Nič mi niso na mar uspehi. Mi smo služabniki naših idealov. Naša edina naloga je, da jim pogumno in zvesto služimo. Ali jim služimo kot zmagovalci ali kot premaganci, nam je vseeno! Naša sreča obstoji v tem, da služimo Večnemu in se za to žrtvujemo. Ne maram onih, ki nepotpežljivo čakajo na nek zemeljski paradiz in nikakega zaupanja nimam do takih. To so nemočni ljudje, ki potrebujejo zagotovila, da bodo sami ali njih svoji za svoje delo dobili neko plačilo. Plačilo je v nas samih. To ne pride od zunaj. To plačilo je naša vera, naša borbenost, naš pogum.

(Roman Rolland.)

JUNAŠTVO.

Mnogo se danes opeva in opisuje junake. Sportnike, drzne letalce, borce za politična in gospodarska načela. Pa moramo vedeti, da je mnogo junaštva v ljudeh, ki ostaja skrito, od nikogar opevano, nikjer popisano. Kdo pozna ta junaštva? To so bičke dela, junaštva, ki jih vrše ljudje iz dneva v dan v svojem poklicnem delu. Če plava nekdo 9 ur iz Dovera v Calais, ga slave kot velikega junaka. Vsak šolar pozna njegovo ime. Kdo pa imenuje katerikoli enega izmed tisočev neznancev, ki dan za dnem, noč za nočjo opravljajo svoje delo, skrbno, požrtvovalno, v največjo korist človeški družbi. To so junaki v delavski obleki. Tudi teh ne smemo pozabiti.

Rastko:

Kralj brezpravnih.

Mrak je priplaval do vzhoda in je proti zapadu zastrl zemljo z modrim ogrinjalom, da je snežena pokrajina za-blestela v veličastni sinjini, ki jo je množil in množil medli mesec ter jo preplaval in skrivnostni valovi so umirali v daljini.

Nastopil je večer, oni bajni večer, ki napolni vsako dušo z neslišno godbo in ji govori svete besede. Razjasni ji največja nedoumja, odkrije ji pogled v tajne življenja, da ji uteho, ki je ne vodijo dolge ure iskanja in blodnje. O, kolika dobrotta lije v ta večer na ubogo zemljo, koliko ljudi se vrne tedaj s praga življenja nazaj med nas, da z vzorno potrpežljivostjo še dalje iščejo prave poti, po kateri naj dospo do najsvetlejših luči.

V predmestju sedi v tesni sobici Mario. Ves dan je hitel po zmrzlih ulicah in bežal iz enega konca mesta na drugi. Iskal je toplega kofička pri tovariših, pa ga ni našel. Mnogo jih je odšlo na počitnice, drugi so ga pa odpravili z lepo besedo, ki je dišala po izgovarjanju, kajti sreče niso marali deliti, da je njim samim ne bi bilo premalo in ubogi dijak se je o mraku vrnil ves

premril v svojo tesno sobico. Hotel je prižgati svetiljko, pa v stenju ni niti kapljice petroleja. Z mrkim očesom motri skozi okno jasno nebo, raz katero gleda blede mesec in osvetljuje ozki kotiček tesne sobice. Prijazna svetloba se širi in lije Mariu po črni laseh in dalje po čelu, po bledeh licih in čez modre ustnice po premrlih rokah, ki počivajo na utrujenih nogah.

Svetli mesec ga zamika in ko strmi v njegove lahne gube, mu zaživi zapuščeno srce in pred njim se dvignejo daljne slike. V blede luči vidi kakor v zrcalu divno krajino ob tihih Vipavi pod mogočnim Nanosom, oblitu z milo mesečino.

Kar zabučje zvonovi v farni cerkvi in mogočni glasovi udarjajo ob šipe, da zazvenijo in veličastna pesem napolnjuje temno sobico in prekipeva in objame Maria in vso njegovo dušo. In duša polna občutkov začuje daljne glasove, ki so nekad napolnjevali širno dolino tam od zakletega Čavnca. Prosti so peli pesem blažene noči in navdajali upajoča srca s svetim mirom, ki ga je ta večer vedno poln.

Mario se zamisli v ta mir in ga išče. Misli mu zahite v dolino oblitu z mesečino in obstanejo nad belo hišo. Pogleda v svetlo sobo in zastrmi v oči ljudi,

ki obkrožajo jaslice. Njih pogledi so mrtvi, zakaj njih srca so žalostna. Nič več ni miru v njih, ker vsako leto je manjši polkrog ob detetu...

Zdajci zazvoni mimo okna tesne sobice. Svetle lučice božičnega drevesca se zlivajo z bledeimi žarki prijaznega meseca. Božično detece je prispelo v revno predmestje in pozdravlja vse trpeče in jih bodri za skupno pot na Kalvarijo.

Mariu se razširi duša, ki je polna tolažbe in upanja. Ves poln vere spremlja dete tja doli v širno dolino k beli hiši. In glej! Ko zapoje zvonec na durih, zažarijo skrbni obrazi in v očeh za-blesti nada in vsa soba se zagrne v mogočen spev, ki navda vsako srce s trdnim vero. In polkrog tam ob jaslicah zaživi v misli, da ni daleč čas, ko bo rodni krov zopet združil vse, ki hrepenijo v tujini po domači stregi, v daljni Argentini in v francoskih rudnikih in vsepovsod, kjer ni čuti sladke govornice iz verne materinske molitve.

Mario skloni glavo in raz usten mu vzdrti molitev:

»O, dete! Daj, izpolni nam naše želje. Glej, preti nam nevera in duši grozi brezup. O, daj nam tolažbe, da nikdar ne izgubimo zaupanja v tvojo sveto pomoč!... zgodi se tvoja volja!...«

Dr. Fr. Debevec:

Vrste in oblike jetike.

Revmatizem je znana in zlasti v delavskih slojih razširjena bolezen. Poleg ostrih, težkih revmatskih napadov z otekljami in bolečinami v sklepih so pogoste tudi polagoma potekajoče oblike, ki pa sčasoma, vsled dolgotrajnosti, vendar lahko imajo težke posledice: zaraščenje in ohromenje.

Ne smemo si izvorov in vzrokov zglobovnetij zamišljati enotno, temveč povzročitelji teh sprememb so kaj različni. Eden izmed njih — ne najredkejši! — je tudi tuberkuloza.

Pri sleherni poliartriti (vnetju več zglobov) moramo gledati 1. na srce, 2. na kri. Navadni, pravi revmatizem izziva namreč prav rad spremembo na srčnih zaklopkah, posledica je srčna napaka. Preiskava krvi pa nam pove, da-li je telo okuženo z gnojnimi ali sifilitičnimi klicami, katere vse lahko vstvarjajo bolezenske procese v smislu artrit (t. j. zglobovnetij) ali (napačno označena) revmatizma.

Če eno ali drugo izključimo, potem pač moramo misliti na skrito tuberkulozo; poiščimo torej vse njene mogoče znake in napravimo poskusne injekcije s tuberkulinom, Pride li do reakcij, nadaljujemo kar zdravljenje z istim tuberkulinom in doživeli bomo — če le ni dozvedni revmatizem prestar — prav lepe uspehe, ki bi jih z običajnimi zdravili za revmatizem nikdar ne dosegli. Pri tej priložnosti še omenimo, da je ta vrsta »revmatske« jetike splošno manj nevarna (pljuča redkokdaj kažejo izrazitejšo spremembo) in reagira šele na prav visoke množine tuberkulina.

Hvaležnost ubogih trpinov-revmatikov, ki po tolikih mukah in zdravljenju na opisani način le še dosežejo znatno možnost gibanja in hoje, je seveda velika.

Naše članke in razlaganja o vrstah in oblikah proletaške bolezni — jetike s tem zaključujemo. Le skromne so bile poteze, s katerimi smo bolezenske slike in sličice očrtavali. Snov je tako obširna, da bi o njej lahko govorili leto in dan. Držali smo se raje srednje poti: ne

preveč, ne premalo, da je spomin in možnost razumevanja ravno pravi.

Zahvaljujem se vsem, ki so v duhu spremljali dosedanja razlaganja ter ob enem vse vabim, naj z isto pazljivostjo čitajo naslednje članke, ki bodo govorili o tem, kako se čuvamo, kako zdravimo tuberkulozo.

Tomaž Bata.

G. Bata je bil pred 30 leti še navaden kramar, ki je potoval od vasi do vasi in prodajal čevlje. Med vojsko je postal tovarnar za čevlje in za časa inflacije čevljarški kralj, ki dela s 13.000 delavci in nameščenci in vrže v trgovino dnevno 75.000 parov čevljev.

Kako je prišel do tega? Vse svoje bogastvo je dosegel z najbrutalnejšim sistemom kapitalizma. L. 1920. je znižal ceno svojim izdelkom za 40% in s temi svoje produkte posedmoral. Pri delavcih je začel izvajati najhujše izmogočanje, tako da je znižal prvotno število delavcev od 19.000 na 13.000. Pri vodstvu podjetja dela tako spretno, da prevale ves riziko podjetja na ramena delavcev in nameščencev, dočim on vse vodi, spravlja v svoj žep ogromne dobičke in celo najvišjim uradnikom prepušča le skromne drobtine s svoje mize. Delavstvo je primorano, da dela preko ur, da se more preživljati. Strokovne organizacije g. Bata nikakor ne trpi.

To je mala slika tega ogromnega češkega podjetja, ki vabi delavstvo vsega sveta med svoje stroje in izbira najboljše sinove, da jih po izžrpanju vrže spet na cesto. Še noben nameščenev tega podjetja ni dosegel one sreče, kot mu jo je naslikal njegov gospodar. V tovarni Bata imajo delavci res nekaj ugodnosti, kot so delež na dobičku, nakup vseh življenjskih potrebščin v tovarni. Ne pomislijo pa tisti, ki slave T. Bata kot nekakega socialnega reformatorja, da delavstvo telesno do kraja izžrpa in ima od vseh ugodnosti, kolikor jih da delavcem, korist le on sam. In le v toliko on pomaga delavcem, kolikor ima tudi sam kako korist od tega.

Ali agitiraš vedno in povsod za našo »Delavsko Pravico«?

Tedenske novice.

Srečno in veselo novo leto vsem čitateljem in sotrudnikom »Delavske Pravice«

želita

Uredništvo

Uprava

Jesenice. Prihodujo sredo, dne 2. januarja se bo vršil sestanek naše skupine kovinarjev ob 8 v domu na Savi s sledočim dnevnim redom: Volitve obratnih zaupnikov in vprašanje starostnega zavarovanja. Za člane udeležba obvezna.

Pri posredovalnici za delo v Mariboru je delo na razpolago: 6 hlapcem, 4 majarjem, 2 viničarjema, 1 ključavničarju, 4 vrtnarjem, 1 kovaču, 5 čevljarjem, 1 žagarju, 1 mlinarju, 1 kamnoseku, 1 trg. pomočniku, 1 brivcu, 1 prirezovalcu gornjih delov čevljev, 1 slaščičarju, 2 mizarjema, 2 strojnikoma, 1 peku. Vajencem čevljarke, mlinarske, kolarske, mizarjske in tapetniške obrti. **Zenskam:** 7 kmečkimi deklam, 6 služkinjam, 6 kuharicam, 1 sobarici, 1 gospodinji v župnišče, 1 podnatarici, 1 perf. likarici, 25 šiviljam za perilo, 1 trg. poslovodkinji, 2 varuškam, 1 vzgojiteljici, 1 šivilji za obleko, 1 šteparici gornjih delov čevljev, 2 šiviljskima vajenkama.

Pri Javni borzi dela v Ljubljani dobi delo: moški: 1 čevljar, 1 klepar, 4 navadni delavci, 3 mizarji, 2 elektro-monterja, 1 žagar-galanterist. — **Vajenci:** 1 sedlarske obrti, 2 čevljarke, 1 tapetniške, 1 jermenarske, 2 kleparske, 1 kovaške, 1 ščetarske obrti. — **Zenske:** 2 kuharici, 1 orož. kuharici, 1 služkinji za izven, 1 restavracijski kuharici.

Pri posredovalnici za delo v Celju dobi delo: 6 hlapcev, 37 rudarjev, 1 teraser, 3 železostugarji, 4 ključavničarji, 2 kleparja, 4 kotlarji, 3 fini mehaniki, 1 elektromehanik, 5 mizarjev, 1 obratovodja za žago, 1 pek, 1 klobasičar, 1 mlinar, 1 črevar, 1 hotelski kuhar, 2 pikola, 2 kurjača, 2 strojnika, 9 delavcev, 2 risarja, 17 vajencev. — **Zenske:** 2 dekl, 4 pletilje, 1 šteparica, 1 likarica, 1 perica, 3 natararice, 3 hotelske kuharice, 4 hotelske sobarice, 25 kuharic, sobaric in služkinj.

Isjava. Povodom zadnjih občinskih volitev se je nagromadilo proti meni toliko neosnovanih laži in obrekovanj, ki se še vedno ponavljajo, da sem prisiljen se braniti. Zato izjavljam, da bom vsakega, ki bo kako obrekovanje širil in ponavljal, sodnijsko zasledoval. Preska, dne 1. decembra 1928. — Ivan Peternel.

Izjava. Ob priliki občinskih volitev v Medvodah se je vsled nesporazuma neke moje izjave raznesla govorica, da je Ivan Peternel izjavil napram meni, da bo delavce toliko časa za nos vodil, dokler se mu bodo pustili. Izjavljam, da kaj takega Peternel proti meni ni nikoli govoril kakor tudi jaz ne proti nikomur in se mu dela krivica, ako se od katerekoli strani kaj takega zatrjuje. Preska, dne 17. decembra 1928. — Mihael Plevel.

Zahvala. Vsem tovarišem in tovarišicam v papirnici Goričane, ki so se me spomnili v moji nesreči ter mi darovali za božičnico »Bog lonaj« in srečno Novo leto! S krščansko-socialnim pozdravom Ivan Oselj, Smlednik 19.

Za kratek čas.

Olga: »Katera je tvoja največja napaka?»

Vera: »Moja ničemurnost. Cele ure presedim pred ogledalom ter občudujem svojo lepoto.«

Olga: »To ni ničemurnost, pač pa domišljija.«

Matko (v restavraciji): »Zakaj pa kradeš te žlice?»

Radko: »Zdravnik mi je naročil, naj po vsaki jedi vzamem dve žlici!«

Gospa (novi služkinji): »Ne pozabite torej Ana, da je vaš gospod dragonski polkovnik.«

»O, gospa, saj vojake imam rada.«

On: »Kdaj pa je tvoj rojstni dan?»

Ona: »Kdaj bi se tebi zdelo najprimernejše?»

Sodnik: »Ali imate kaj pripomniti k obsodbi?»

Obtoženec: »Nič drugega kot to, da mi prav nič ne dopade.«

»Na čem pa to spoznate?« je vprašala Marija.

»Jezik jim več ne gre in k nam pogledujejo. Rade bi, da bi jim pomagali.«

»Še kaj? Ali vam mar pridejo one pomagati, kadar se s šivanko upirate?»

Zasmejali so se, Henrietta obzirno, drugi bučno. Glasovi so udarili do njih, ki so delali, in dvoje ali troje moških se je pri delu ustavilo za trenutek.

»Takoj pojdem, če treba,« je dejal Etienne in se zresnil. »Res je, da imamo tudi mi težke dneve. Ribe izginjajo. Reka izumira. Jegulj že šenalovimo, a krapji in linji — oh, to moraš biti zvit, da si kruh zaslužiš z njimi! No, pa veste, kaj sem storil, gospodična Henrietta? Kadar izvlečem iz vode trnke in vrše za jegulje, popeljem z ribami vred vsako jutro polno ladjo zelenjave v Nantes!«

Pod solnčnikom je bila Henriettina polt že vse svetlejša. Oči so ji bile od vročine na pol zaprte. Vprašala je:

»In kam jo peljete?»

»Nalagam na nabrežju Saint-Sebastien, pri Gibraye, če veste, kje je to, in pristajam v pristanu trentemoulskem, baš nasproti vaše hiše. Samo Vas nikdar ni videti.«

Nasmehnile so se med trepalnicami Henriettine oči:

»Kaj veste?»

»Saj vendar gledam!«

»Slabo gledate, Etienne. Preden grem zjutraj zdoma, odprem okno in se malce razgledam pa se svežega zraka napijem. Vsako jutro to storim, če je lepo vreme.«

Kosci v dalji so postajali nemirni. Tisti, ki so postavljali koso pokonci in jo brusili, so se za trenutek ozirali v nižino travnika, v dno velikanske globeli, kjer so tako trdo garali. Potem so se sklanjali in kosili še bolj strnjeno, kot ljudje, ki minute štejejo. Ni bilo to vsakdanje delo, temveč usodna naglica in srd proti naravnim silam, ki so močnejše kot človek. Premoženje je bilo na tem, da gre v izgubo. Nedoločno vidni in od prahu rjavi obrazi, hlastno gibanje, rezki ukazi gospodarjevi in kletvice voznikov, ki so spravljali zeleno travo, so tvorili nasprotje mehki padajočega večera.

»Pa tudi vi niste brez dela, gospodična Henrietta,« je spregovoril zopet dolgi Etienne. »Od jutra do večera šivate, kaj?«

»Ne, klobuke krasim. Oblike so pripravljene. Jaz le razporejam trakove, čipke, cvetlice, iztaknem zamisel in jo izvršim. To ni lahko.«

Skozi deske, ki so tvorile streho, bi dejal, je bila vročina. Vsakdo je čutil na vratu, na obrazu, na rokah, kako ga žge nevidno solnce. Senca je bila polna pekočih žarkov. Včasih je eden izmed sinov sinov pogledal Loiro in rekel:

»Kosci z velike senožeti je ne bodo unesli. Prehitro narašča.«

Ali pa je veter dvignil list, slamico ali pero iz vode v svoj vrtinec in oče je dejal z nasmehom:

»Čudno je to, da je še kaj vetra. Toliko ga je že bilo, odkar sem bil jaz mlad. Dajmo, nalijmo muškateleca, dolgi Etienne, na zdravje lepih deklet iz Nanta!«

VII.

Popoldan je potekal. Oče Loutrel je bil šel po kosilu, ki se je bilo raztegnilo brez konca, navzdol ob Loiri, da izvleče vrše, ker se je bal, da mu jih voda ne odnese. Henrietta, Marija, Etienne in tudi Gerrais, ki se je že pričel družiti s starejšimi, pa so bili krenili navzgor za strmim obrežjem. Pred eno uro so se bili ustavili par sto metrov od kočje pod tremi topoli, ki so korenine pomakali prav v vodo. Pod drevesi je trepetala senca in je solnce propuščala.

Etienne in Gervais sta se bila po dolgem zleknila v visoki travi. Henrietta in Marija pa sta sedeli poleg. Vsi štirje so gledali brez mnogih besedi travnike, ki so jih ljudje v naglici kosili.

Deset moških — deset kmetov se je bilo na pošev razvrstilo po travniku. Kosili so enakomerno. Vsak je bil kakor stopnica v ploskvi zrele trave, ki se je krčila pred njimi. Hkrati je mahal desetero kos, z enakomernim kretnjo so kosci potezali ostrino izpod kupov trave, ki so jih puščali za sabo, in jeklo se je zablistalo hkrati na desetih krajih v vrsti. En teden se že niso bili ustavili. Kolena jim niso prišla ven iz cvetov in latov. Ženske so grabile jedva podrti travo in jo nalagale na vozičke. Pa čeprav so si še tako prizadevali, vendar je bilo verjetno, da ne bo časa dovolj, da bi košnjo skončali. Zakaj pokosili so bili komaj polovico neznansko velikega travnika, ki je daleč, daleč tam doli prehajal v gričevje, ki je bilo križem razmejeno z obronki in plotovi. Bližali so se sedaj nižje ležečemu delu travnika, ki ga je vodovje bržčas nekoč pokrivalo. Po jarkih in sredi med močvirno rastlinje in ločje pa je prodirala Loira preteče in jih zalezovala.

»Teško je pri vsakem poslu,« je menil dolgi Etienne preudarno. »Posebno ženske so že pri koncu.«

Iz vse svoje duše

16

René Bazin

Poslovenil Niko Kuret

»Zdi se, da ste se trudili, zato da bi me iznenadili, Etienne? To je lepo! Baš sva strašno lačni, moja prijateljica in jaz.«

On, ki si je ni več upal imenovati »Henrietta« sedaj, ko je bila ena izmed najbolj imenitnih nantskih delavk, je odgovoril ves srečen:

»Oh, gospodična Henrietta, saj vam tako malokdaj lahko ustrezem!«

Nasmeh mlade duše, ki se ji je polaskala beseda, iz ljubezni rojena, je odmeval od sten:

»Glejte si,« je dejala, »tega Etienna!«

In da bi se mu izvila, se je nečimerno sklonila v val luči, ki je padal skozi nizka vrata. Ugasnila je bila, da ji slede vsi pogledi. Loira je bila pred hišo kakor navadna pregraja s svojo motno vodo. In tako široka, tako široka je bila, vse do vrb na drugem bregu! Tudi ona je bila dobra znanka. Henrietta je premišljala: »kako me lepo sprejemajo!« Pa je rekla samo:

»Kako je visoka!«

Vsa hiša ji je odgovorila, mali in veliki, ki jih je ta povodenj zanimala. Sedli so k mizi. Marija je sedela poleg Etienna, Henrietta nasproti. Sprva je bila začudena radi neznanih šeg in osamljena v tem srečanju starih prijateljev in kmečkih nazorov. A brž se je privadila in oživela. Henrietta jo je opazovala. Sredi šuma besedi in vilic je slišala ta kovinski glas, ki je bil kot nalašč za krike obupa v pobuni in je govoril dolgemu Etiennu, ki je točil vino: »Hvala, gospod!« Henriettina tenkočutnost, kot jo imajo dekleta, ki žive z modo in je občutljiva kot princesa, ji je vsak hip pokazala kak prenavaden poudarek, izraz ali kretnjo na Mariji. Opazovala je istočasno te čudovite njene oči, ki so se omiljale in postajale mehkejše, s tem pa skoraj da preveč lepe. Da, smatrala jih je za preveč lepe, kadar so ošinile velikega Etienna. Menila je po svoji prezgodnji izkušnosti, da pomenjajo nevarnost za Marijo. Prav tako nevaren se ji je zdel tudi poprejšnji Marijin smeh na travniku, smeh zapuščenosti, ki odnaša preveč duše s sabo na svoja pota. Pridobila jo je bila zase Marija in vznemirjala se je sedaj zanjo. Henrietta je bila ena izmed onih, ki v prijateljstvu gredo vse takoj do skrbi.